

NHỮNG ĐỊNH HƯỚNG CƠ BẢN TRONG PHÁT TRIỂN CHƯƠNG TRÌNH TIẾNG ANH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

• ThS. NGUYỄN QUỐC TUẤN

Viện Chiến lược và Chương trình Giáo dục

Có nhiều định nghĩa khác nhau về chương trình môn học. Một trong những định nghĩa được nhiều nhà khoa học giáo dục thừa nhận là: Chương trình môn học là tổ hợp các kinh nghiệm và hoạt động được tổ chức trong một môi trường sư phạm nhất định nhằm hình thành và phát triển ở học sinh (HS) những năng lực trí tuệ, đạo đức và thẩm mỹ cần thiết. Nó thể hiện mục tiêu dạy học mà HS cần đạt được trong một khoảng thời gian xác định đồng thời xác định rõ nội dung dạy học, các phương pháp và hình thức tổ chức dạy học, các hình thức đánh giá kết quả học tập cũng như những điều kiện nhằm đạt được các mục tiêu giáo dục đã đề ra.

Với cách quan niệm như vậy, chương trình môn tiếng Anh THPT quy định mục tiêu dạy học, nội dung dạy học, phương pháp dạy và học đồng thời là chuẩn đánh giá kết quả học tập của HS.

Chúng tôi xin giới thiệu và phân tích một số định hướng và quan điểm cơ bản làm cơ sở phát triển các thành tố nêu trên trong chương trình tiếng Anh THPT.

1. Đường hướng giao tiếp trong việc xác định mục tiêu dạy và học

Chương trình môn tiếng Anh ở trường phổ thông nói chung, ở THPT nói riêng, đã chọn đường hướng giao tiếp (Communicative approach) làm định hướng cơ bản xác định mục tiêu dạy và học. Xuất phát từ quan điểm cho rằng ngôn ngữ nói chung, tiếng Anh nói riêng, là một trong những phương tiện/công cụ giao tiếp quan trọng nhất của con người, dạy và học tiếng Anh thực chất là hình thành và phát triển ở HS khả năng sử dụng tiếng Anh như một công cụ giao tiếp mới, ngoài tiếng mẹ, để trao đổi và tiếp thu thông tin. Tiếng Anh, với tư cách là công cụ giao tiếp, được thể hiện dưới dạng nội dung giao tiếp là các kĩ năng nghe, nói, đọc, viết và kiến

thức ngôn ngữ là ngữ âm, từ vựng và ngữ pháp. Nội dung giao tiếp và kiến thức ngôn ngữ được thể hiện trong chương trình tiếng Anh qua hai mặt chính sau:

* *Thứ nhất*, tính giao tiếp của tiếng Anh vừa là mục tiêu trực tiếp của mọi hoạt động dạy và học vừa là phương thức chủ yếu giúp HS hình thành năng lực giao tiếp. Điều đó có nghĩa là mục tiêu trực tiếp của dạy và học tiếng Anh là nhằm hình thành và phát triển các kĩ năng giao tiếp như nghe, nói, đọc, viết cho HS.

* *Thứ hai*, để hình thành các kĩ năng giao tiếp, HS được làm quen và luyện tập sử dụng các kiến thức ngôn ngữ như ngữ âm, từ vựng, ngữ pháp trong giao tiếp. Nói cách khác, kiến thức ngôn ngữ đóng vai trò là phương tiện, điều kiện để hình thành các kĩ năng giao tiếp.

Tên cơ sở những phân tích ở trên, chúng ta có thể xác định mục tiêu dạy và học tiếng Anh trong chương trình THPT là giúp HS sử dụng được tiếng Anh như một công cụ giao tiếp ở mức độ phổ thông thông qua việc hình thành các kĩ năng giao tiếp: nghe, nói, đọc, viết trên cơ sở nắm vững hệ thống ngôn ngữ tiếng Anh cơ bản qua đó tìm kiếm, thu thập thông tin nhằm nâng cao trình độ văn hoá chung, bồi dưỡng phẩm chất đạo đức và phát triển tư duy. Cụ thể là: dạy và học tiếng Anh THPT nhằm giúp HS:

* Sử dụng tiếng Anh như một công cụ giao tiếp ở mức độ cơ bản dưới các dạng nghe, nói, đọc, viết;

* Có kiến thức cơ bản, tương đối hệ thống và hoàn chỉnh về tiếng Anh, phù hợp với trình độ, đặc điểm tâm lí lứa tuổi;

* Có hiểu biết khái quát về đất nước, con người và nền văn hoá của một số nước nói tiếng Anh, từ đó có tình cảm và thái độ tốt đẹp đối với đất nước, con người, nền văn hoá và ngôn ngữ

của các nước nói tiếng Anh; biết tự hào, yêu quý và tôn trọng nền văn hoá và ngôn ngữ của dân tộc mình.

2. Quan điểm sử dụng chủ điểm trong xác định nội dung dạy và học

Chương trình môn tiếng Anh THPT lấy hệ thống chủ điểm làm cơ sở xây dựng nội dung (Theme-based learning). Theo quan điểm chủ điểm, ba thành tố tạo thành nội dung chương trình gồm: (i) Hệ thống chủ điểm (Theme) và dưới nó là các chủ đề (Topic), là bộ khung chính của nội dung chương trình, (ii) năng lực / khả năng ngôn ngữ (Language competence) hay còn gọi là kĩ năng giao tiếp (Communicative skills) là nội dung dạy học cơ bản và (iii) Kiến thức ngôn ngữ (Language focus) là phương tiện hình thành nội dung.

Ba thành tố cơ bản tạo thành nội dung chương trình môn tiếng Anh THPT được thể hiện qua ví dụ trong bảng gồm ba cột dưới đây:

Cột thứ hai: Có tiêu đề Competences là năng lực hay khả năng ngôn ngữ cần hình thành cho HS qua chủ điểm và các chủ đề. Năng lực ngôn ngữ được thể hiện qua bốn kĩ năng là nghe, nói đọc, viết và được thể hiện qua thuật ngữ chung là talking. Năng lực ngôn ngữ gồm các chức năng giao tiếp (expressing opinions, ...) hoặc các nhiệm vụ giao tiếp (narrating events, talking about daily activities, talking about people's background, ...)

Cột thứ ba: Với tiêu đề Language focus nêu các kiến thức ngôn ngữ như ngữ âm, từ vựng, ngữ pháp được đưa vào chủ điểm theo yêu cầu của việc hình thành và phát triển năng lực ngôn ngữ chứ không theo cấu trúc hình thức. Ví dụ Present simple được đưa ra để đáp ứng nhu cầu phát triển khả năng Talking about daily activities còn Past simple được đưa ra để phục vụ việc phát triển khả năng nói về Narrating events và Talking about people's background.

Themes / Topics	Competences	Language focus
1. You and me <ul style="list-style-type: none"> School talks Daily activities People's background 	<ul style="list-style-type: none"> Narrating events Talking about daily activities Talking about people's background Expressing opinions 	Pronunciation: <ul style="list-style-type: none"> Sounds: vowels and consonants Grammar: <ul style="list-style-type: none"> - Review: <ul style="list-style-type: none"> Present simple Present progressive Past simple - New: <ul style="list-style-type: none"> Past perfect going to expressing prediction The passive

Khi xem xét các thành tố tạo thành nội dung dạy học trong bảng chúng ta thấy:

Cột thứ nhất: Với tiêu đề Themes và Topics giới thiệu 6 chủ điểm giao tiếp chính trong nội dung dạy học và được lặp lại có mở rộng qua các năm học. Sáu chủ điểm đó là: Personal Information, Education, Community, Recreation, Nature and Environment và People and Places. Mỗi chủ điểm gồm hai đến ba chủ đề có nội dung liên quan hoặc gắn gũi với nhau. Ví dụ: chủ điểm giao tiếp (You and me) có ba chủ đề: School talks, Daily activities và People's background.

Việc phát triển nội dung chương trình tiếng Anh THPT theo chủ điểm vừa đảm bảo tính giao tiếp cao, vừa đảm bảo tính cơ bản, chính xác và hiện đại của ngôn ngữ. Những thuận lợi khi phát triển nội dung chương trình theo chủ điểm là:

* *Đối với người biên soạn chương trình:* Phát triển nội dung chủ điểm một cách tự nhiên và phong phú nhằm phát huy tối đa các khả năng ngôn ngữ cần có trong giao tiếp;

* *Đối với người biên soạn sách giáo khoa:* Lựa chọn và sắp xếp các khả năng ngôn ngữ và kiến thức ngôn ngữ một cách linh hoạt đáp ứng

những yêu cầu giao tiếp trong các chủ điểm;

* *Đối với người thực hiện quá trình dạy học:* Chủ động tổ chức hoạt động giao tiếp theo chủ điểm nhằm hình thành và phát triển các kĩ năng giao tiếp và các kiến thức ngôn ngữ phù hợp với nhu cầu, sở thích, trình độ khác nhau của HS.

* *Đối với người quản lí giáo dục:* Chương trình là cơ sở pháp lí để kiểm tra và đánh giá kết quả dạy của giáo viên và học của HS.

3. Quan điểm đổi mới phương pháp dạy và học trong chương trình

Chương trình môn tiếng Anh THPT coi trọng đổi mới phương pháp dạy học thông qua quan điểm coi HS là chủ thể của quá trình dạy và học (Learner-centered approach). Quan điểm coi HS là chủ thể của hoạt động dạy và học được thể hiện ở chỗ:

* HS trực tiếp hình thành năng lực giao tiếp thông qua và bằng chính các hoạt động nghe, nói, đọc và viết.

* HS tham gia học tập và hoạt động giao tiếp tích cực, chủ động, sáng tạo và có tính ý thức cao cả ở trong và ngoài lớp học.

* Quá trình giao tiếp phải mang tính hợp tác cao trong các hoạt động cá nhân, theo cặp và trong nhóm.

* Phối hợp luyện tập hài hoà các kĩ năng giao tiếp, các phương pháp và kĩ thuật dạy học, sử dụng hiệu quả các thiết bị, đồ dùng dạy học và các tài liệu hỗ trợ.

* Nội dung dạy học phải sát với nhu cầu, sở thích cũng như kinh nghiệm sẵn có của HS.

Khi coi HS là chủ thể của quá trình dạy và học thì giáo viên là người tổ chức và hướng dẫn HS tham gia hoạt động giao tiếp. Giáo viên cần kết hợp hài hoà các phương pháp và kĩ thuật dạy học, sử dụng hiệu quả các thiết bị, đồ dùng dạy học và các tài liệu hỗ trợ nhằm tạo hứng thú học tập cho HS. Giáo viên cần sử dụng tiếng mẹ đẻ một cách hợp lí và có hiệu quả trong quá trình dạy học.

4. Định hướng kiểm tra, đánh giá kết quả

học tập

Chương trình tiếng Anh THPT đặc biệt nhấn mạnh vai trò làm định hướng cơ bản cho việc kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS. Điều này được thể hiện qua việc sử dụng 2/3 độ dài văn bản chương trình cho phần chuẩn kiến thức và kĩ năng. Chuẩn kiến thức và kĩ năng của chương trình tiếng Anh THPT đề cập ba yếu tố cơ bản: (i) định hướng kiểm tra, đánh giá, (ii) mức độ kiểm tra, đánh giá, và (iii) chuẩn kiến thức và kĩ năng cho từng chủ điểm của từng lớp học.

Các định hướng cơ bản cho kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS được thể hiện trong chương trình gồm có:

* Kết quả học tập của HS cần được thực hiện qua hai phương thức kiểm tra: thường xuyên và định kì;

* Nội dung kiểm tra cần bám sát các nội dung chương trình, sách giáo khoa và chuẩn kiến thức, kĩ năng;

* Các hình thức kiểm tra cần đa dạng, bao gồm kiểm tra miệng, kiểm tra 15 phút, kiểm tra một tiết, kiểm tra học kì và kiểm tra hết năm;

* Đánh giá kết quả học tập của HS phải được thực hiện thông qua cả bốn kĩ năng (nghe, nói, đọc, viết) và kiến thức ngôn ngữ (ngữ âm, từ vựng, ngữ pháp) theo tỉ lệ: nghe 20%, nói 20%, đọc 20%, viết 20% và kiến thức ngôn ngữ 20%.

Việc kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS được chia theo các cấp độ (Level) từ thấp đến cao, từ đơn giản đến phức tạp thông qua các kĩ năng giao tiếp và kiến thức ngôn ngữ theo từng năm học dựa trên cơ sở mục tiêu và nội dung dạy học trong năm học.

Chuẩn kiến thức và kĩ năng là những yêu cầu cụ thể mà HS cần đạt sau mỗi chủ điểm bao gồm các chủ đề cần học (Topics), các khả năng ngôn ngữ cần đạt (Attainment targets) về nghe, nói, đọc, viết và các nội dung ngôn ngữ cần nắm vững (Language focus). Chuẩn kiến thức và kĩ năng trong chủ điểm thứ nhất (You and me) ở lớp 10 được thể hiện trong bảng sau:

Việc đưa ra chuẩn kiến thức, kĩ năng là nét

Themes / Topics	Attainment targets	Language focus
1. You and me <ul style="list-style-type: none"> - School talks - People's background - Daily activities 	Speaking Students will be able to: <ul style="list-style-type: none"> - Introduce oneself - Start, continue and close a conversation - Talk about people's background - Talk about daily activities - Express likes and dislikes Listening Students will be able to: Listen to a monologue or a dialogue of 120-150 words for general or specific information Reading Students will be able to: Read a passage of 190-230 words for general or specific information Writing Students will be able to: <ul style="list-style-type: none"> - Write a narrative and a letter of complaint of 100-120 words using suggested word cues and a frame - Write about people's background within 100-120 words using suggested word cues and a frame 	Grammar: <ul style="list-style-type: none"> - Tenses: present simple, past simple, past perfect - Past perfect vs. past simple - Gerund and to-infinitive - Wh-questions - Adverbs of frequency - Conditional sentence type 2 and type 3 Vocabulary: <ul style="list-style-type: none"> - Words to describe people's background: name, age, place / date of birth, education, jobs, interests - Words about daily activities: working time, working day, timetables of children and adults - Words to write a letter of complaint

mới trong chương trình tiếng Anh THPT. Nó giúp cho tác giả viết SGK và giáo viên thực hiện nội dung dạy và học, đồng thời tạo cơ sở pháp lí cho các nhà quản lí kiểm tra và đánh giá kết quả học tập của HS.

5. Quan điểm phát triển Chương trình chuẩn và Chương trình nâng cao

Chương trình môn tiếng Anh THPT được phát triển thống nhất cho các ban khác nhau ở trường THPT trong toàn quốc, bao gồm phần cơ bản, cốt lõi tạo thành Chương trình chuẩn được sử dụng cho Ban Khoa học tự nhiên và Ban Cơ bản theo kế hoạch dạy học 3 tiết/tuần. Trên cơ sở phần cơ bản và cốt lõi đó, chương trình chuẩn được phát triển theo hướng nâng cao về kiến thức và kĩ năng, theo nguyên tắc đan xen, cài răng lược, để tạo thành Chương trình nâng cao dùng cho Ban Khoa học xã hội và Nhân văn, theo kế hoạch dạy học 4 tiết/tuần.

Việc phát triển chương trình tiếng Anh như vậy vừa đảm bảo tính thống nhất trong mục tiêu, nội dung và phương pháp dạy học cũng như kiểm tra, đánh giá kết quả học tập giữa các ban, vừa tạo điều kiện cho việc tận dụng tối đa nguồn nhân lực và vật lực cho dạy và học môn học. Tuy nhiên, để đáp ứng nhu cầu học tập phong phú và đa dạng của HS, chương trình tiếng Anh THPT còn quy định rằng tùy theo điều kiện của từng vùng, miền khác nhau, chương trình tiếng Anh có thể được điều chỉnh theo hướng dẫn của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

SUMMARY

The author presents and analyzes some essential orientations and points of view to serve as a basis to develop the objectives, content and methods of teaching and learning the syllabus of English at the upper secondary level.